

CANTUS: VIRGA IESSE FLORUIT

Graduel de Fontevrault fol.255rv

Louis Krekelberg

TRANSCRIPTIE VIRGA IESSE FLORUIT

1. Virga Iesse floruit, de qua nasci voluit,
sicut sibi placuit, Dominus factus homo propter mundi facinus.
Hodie Christus natus est.
2. Nobis natum generat, quae virum non noverat, sicut ante dixerat Gabriel.
Ex Maria natus est Emmanuel.
Hodie Christus natus est.
3. Virgo Mater gentium, quae salute omnium peperisti filium,
Domina, fac ut nostra deleantur crimina.
Hodie Christus natus est.
4. Virgo salutifera, dele nostra crimina.
Pietatis ubera petimus, quibus Deum te lactasse credimus.
Hodie Christus natus est.
5. Quis audivit talia tanta mirabilia?
Caret haec leticia contio. Chorus iste benedicat Domino.
Hodie Christus natus est.
6. In hoc natalitio psallat nostra contio.
Tanto beneficio congruas chorus iste reddas Deo gratias.
Hodie Christus natus est.

Dr. P. Stevens

TRANSCRIPTIE *VIRGA IESSE FLORUIT* VERTALING

1. De twijg van Jesse is tot bloei gekomen waaruit geboren is willen worden,
zoals het Hem behaagd heeft, de Heer,
mens geworden omwille van de wandaden van de wereld.
Heden is Christus geboren.
2. Voor ons brengt zij die geen man bekend had,
zoals Gabriël tevoren had gezegd, een zoon voort.
Uit Maria is Emmanuel geboren.
Heden is Christus geboren.
3. Gij, Maagd en Moeder van de volken,
die voor het heil van allen uw zoon hebt gebaard,
gij, Vrouwe, maak dat onze zonden worden uitgewist.
Heden is Christus geboren.
4. Gij, heilbrengende Maagd, wis onze zonden uit.
Wij smeken om uw gezegende borsten,
waarmee gij, zoals wij geloven, God hebt gezoogd.
Heden is Christus geboren.
5. Wie heeft zo'n grote, leven schenkende wonderen gehoord?
Deze samenkomst ontbreekt het aan blijdschap.
Dit koor hier dient de Heer te loven.
Heden is Christus geboren.
6. Onze samenkomst op deze geboortedag dient psalmen te zingen.
Voor zo'n grote weldaad dient gij, dit koor hier,
God passende dank te brengen.
Heden is Christus geboren.

Dr. P. Stevens

In die natalitii Domini Iesu Christi

Op de geboortedag van onze Heer Jezus Christus

TEKST

Dat is de aanhef boven het gezang *Virga lesse floruit* uit Le Graduel de Fontevrault, ook wel bekend als Graduel de Eleonora de Bretagne. Het is een graduale uit de XIIIde eeuw, eigendom van Eleonara van Bretagne (+1342), abdis van de abdij van Fontevrault en nagelaten aan de abdij bij haar dood. Het handschrift wordt bewaard in de bibliotheek van Limoges (Limoges MS 2). Het bevat vooral gregoriaanse gezangen, maar ook eigen repertoire zoals sequenties, proses, lezingen en drie polyfone werken in vroege meerstemmigheid: *Res est admirabilis, Verbum bonum en Credo*.

Dit gezang werd gezongen tijdens de kersttijd in de Metten ter vervanging van het *Benedicamus Domino*, *Deo gratias* (zie vers 5 en 6). In de tekst van dit gedicht wordt de geboorte van Christus gevierd. De tekst laat verschillende thema's zien die verband houden met de geboorte van Christus en de betekenis van de geboorte. Het begin van het lied benadrukt de symboliek van de "Virga lesse", die verwijst naar de afstamming van Jezus uit het huis van David. De Zoon van God wordt mens omwille van de wandaden van de wereld (*propter mundi facinus*). Vervolgens wordt de geboorte van Christus uitgezongen: *Hodie Christe natus est*. De Maagd Maria wordt aangesproken als de moeder van Jezus. Zij schonk het leven aan de Zoon van God, die de redding is voor ons allen en we vragen haar om voorbede te doen voor de vergeving van zonden (*fac ut nostra deleantur crimina*). En weer wordt Maria geprezen en beschreven als de voedende moeder van wie wordt aangenomen dat ze God zelf borstvoeding heeft gegeven (*Deum te lactasse credimus*). Het publiek wordt uitgenodigd om zich te verwonderen over de buitengewone aard van deze gebeurtenissen en om vreugde en dankbaarheid te uiten (*Quis audivit talia tanta mirabilia*). Gevraagd wordt om een koor van stemmen om de Heer te zegenen en te danken bij deze feestelijke gelegenheid (*Chorus iste benedicat Domino*). Tot slot moedigt het lied de gemeente aan om te zingen en God te loven (in hoc natalitio psallat nostra contio). Wees dankbaar voor de geboorte van Christus (*congruas chorus iste reddas Deo gratias*).

MELODIE

Cantus Virga lesse floruit is een mooi gregoriaans refreingezang. Het gezang staat in de Protus, de re-modus. De omvang is klein, een sext. (do-la). De zes verzen hebben exact dezelfde eenvoudige melodie en de stijl noemen we syllabisch: de meeste lettergrepen hebben maar één noot. Het refrein *Hodie Christe natus est* heeft een melodie met iets meer versiering.

Vreemd is dat in het manuscript, bij het vijfde vers, het refrein ontbreekt. Zou het kunnen zijn omdat vers 5 en 6 bij elkaar horen, net als *Benedicamus* en *Deo gratias*?

Transcriptie van de Latijnse tekst en de vertaling: Dr. P. Stevens

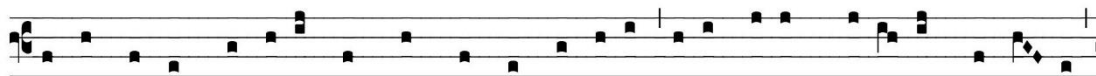
Kwadraatnotatie: Stan Hollaardt

Lay-out en eindredactie: Marg Vroomen

Restitutie en verantwoording: Louis Krekelberg, augustus 2024

Virga Iesse floruit

Graduel de Fontevrault fol. 255r-255v

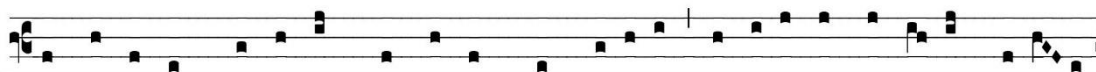
Vir-ga Iesse fló-ru-it, de qua na-sci vó-lu-it, si-cut si-bi plá-cu-it, Dó-mi-nus

factus ho-mo propter mundi fā-ci-nus.

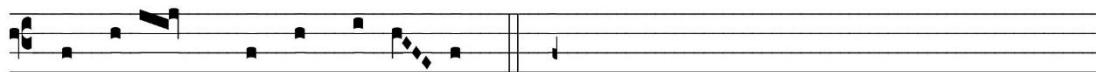
Hó-di- e Chris-tus na-tus est.

No-bis na-tum gé-ne-rat, que vi-rum non nó-verat, si-cut ante dí-xe-rat Gábri-el.

Ex Ma-rí- a na-tus est Emma-nu- el.

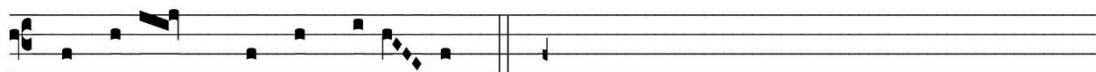
Hó-di- e Chris-tus na-tus est.

Virgo Ma-ter génti- um, que sa-lú-te ómni-um pepe-rísti fí-li- um, Dó-mi-na,

fac ut nostra de-le- ántur crí-mi-na.

Hó-di- e Chris-tus na-tus est.

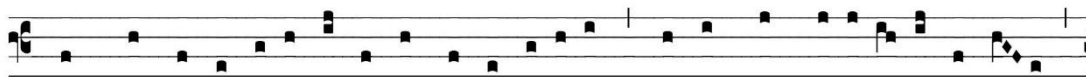
Virgo sa-lu-tí-fe-ra, de-le nostra crí-mi-na. Pi- e-tá-tis ú-be-ra pé-ti-mus,

qui-bus De- um te lactásse cré-di-mus.

Hó-di- e Chris-tus na-tus est.

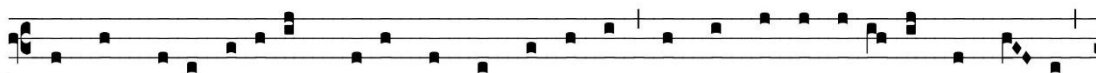
Quis au-dí-vit tá-li- a tanta mi-ra-bí-li- a ? Ca-ret haec le-tí-ci- a cónti- o.

Cho-rus iste be-ne-dí-cat Dó-mi-no.

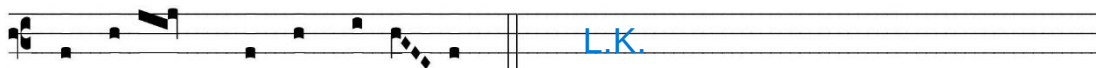
Hó-di- e Chris-tus na-tus est.

In hoc na-ta-lí-ti- o psallat nostra cónti- o. Tanto be-ne-fí-ti- o cóngru- as

cho-rus iste reddas De- o grá-ti- as.

Hó-di- e Chris-tus na-tus est.